

I

(Päätöslauseimat, suositukset ja lausunnot)

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEAN 563. TÄYSISTUNTO – INTERACTIO, 22.9.2021–
23.9.2021

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Koheesiopolitiikan rooli eriarvoisuuden torjumisessa covid-19-kriisin jälkeisellä uudella ohjelmakaudella – täydentävyys ja mahdollinen päällekkäisyys elpymis- ja palautumistukivälineen ja kansallisten elpymissuunnitelmien kanssa”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2021/C 517/01)

Esittelijä: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Toinen esittelijä: **Judith VORBACH**

Komitean täysistunnon päätös	25.3.2021
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen jaostossa	8.9.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	23.9.2021
Täysistunnon nro	563
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	211/0/6

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Next Generation EU ei perustu ainoastaan jäsenvaltioiden yhteisvastuuseen, vaan symboloi myös sitä, että jäsenvaltioilla on yhteinen visio tulevaisuudesta. Sen luottamusta rakentava vaikutus on jo auttanut pienentämään syvään kriisiin vajoamisen todennäköisyyttä eräissä maissa, ja sen myönteiset vaikutukset näkyvät kaikessa laajuudessaan sitten, kun varsinainen varainkäyttö alkaa. ETSK on tyytyväinen siihen, että EU on onnistunut laatimaan ja hyväksymään näin laaja-alaisen mekanismin niin lyhyessä ajassa, mutta vaatii samalla, että tehdään kaikki tarvittava sen parantamiseksi ja mahdollisten puutteiden korjaamiseksi.

1.2 Kaiken kaikkiaan ETSK kannattaa vaurauteen keskittyvää talous- ja sosiaalipolitiikkaa, jossa ihmisten hyvinvointi on etusijalla eikä ketään jätetä jälkeen. Tässä lausunnossa keskitytään siihen, miten eriarvoisuutta yritetään korjata koheesiopolitiikalla ja Next Generation EU -välineellä ja erityisesti sen kärkihankkeella eli elpymis- ja palautumistukivälineellä ⁽¹⁾. Next Generation EU edistää varmasti ylöspäin suuntautuvaa lähentymistä jäsenvaltioiden välillä ja voi myös lisätä

⁽¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17).

finanssipoliittista liikkumavaraa sosiaalipoliittisten toimien kohdalla. Tulevien vuosien suurena haasteena on kuitenkin viime kädessä se, missä laajuudessa ja millä tavoilla eriarvoisuutta maiden sisällä ja epätasapainoa maiden välillä torjutaan Next Generation EU -välineen avulla.

1.3 Eriarvoisuus oli suuri ongelma jo ennen covid-19-pandemiaa. Kriisi on nostanut esiin ja kärjistänyt tähän liittyviä pitkään jatkuneita puutteita yhteiskunnissamme. Niihin kuuluvat muun muassa tulojen ja varallisuuden epätasainen jakautuminen ja erilaiset mahdollisuudet terveydenhuoltoon ja koulutukseen. Eriarvoisuus vaihtelee sukupuolen, iän, koulutustaustan ja vammaisuuden mukaan sekä alueittain, aloittain ja ammateittain. Pandemia on vaikuttanut suhteettoman paljon naisiin ja nuoriin. Covid-19-tartuntoja on esiintynyt eniten vähävaraisimpien keskuudessa, mikä puolestaan voi vaikuttaa kielteisesti heidän tulotasoonsa. Köyhemmillä ihmisillä on usein myös heikommät mahdollisuudet etättyöhön, minkä on todettu olevan suuri tekijä työpaikkojen menetyksissä.

1.4 EU:n olisi hyödynnettävä Next Generation EU:n tarjoama ainutlaatuinen tilaisuus korjata sosiaali-, talous- ja ympäristöpolitiikan puutteet ja ryhtyä soveltamaan vaurauteen keskittyvää lähestymistapaa. ETSK on tyytyväinen siihen, että elpymis- ja palautumistukivälineen kuuteen pilariin on sisällytetty sosiaalisia tavoitteita ja erityisesti tavoite taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta ja että kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia arvioitaessa yhtenä arviointiperusteena käytetään niiden sosiaalisia vaikutuksia. On myös perusteltua, että jäsenvaltioiden tulee selittää, miten kansalliset suunnitelmat edistävät sukupuolten tasa-arvoa ja yhtäläisiä mahdollisuuksia kaikille. ETSK katsoo kuitenkin, että kansallisissa suunnitelmissa ja Next Generation EU -välineessä olisi keskityttävä paljon enemmän ja tarkemmin oikeudenmukaiseen tulonjakoon.

1.5 Jotta kansallisissa suunnitelmissa olisi varmasti aiempaa vahvempi sosiaalinen ulottuvuus, ETSK ehdottaa, että komissio kehittää paitsi elpymis- ja palautumistukivälineestä annetun asetuksen 29 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun menetelmän sosiaalimenojen raportointia varten myös menetelmän kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa ehdotettujen rakenneuudistusten sosiaalisten vaikutusten arviointia varten. Tässä yhteydessä on erittäin kiistanalaista, että delegoitu säädös, jossa tehdään täsmennyksiä sosiaalisesta ulottuvuudesta, annetaan vasta sen jälkeen, kun kansalliset suunnitelmat on laadittu ja jopa hyväksytty.

1.6 Yksi suurista haasteista on johdonmukaisuuden ja synergian varmistaminen koheesiopoliittikan sekä Next Generation EU -välineen, erityisesti elpymis- ja palautumistukivälineen ja REACT-EU:n, välillä. On tärkeää välttää päällekkäisyyksiä ja sekaannusta ohjelmien täytäntöönpanossa, mutta yhtä tärkeää on varmistaa, että ohjelmat eivät ole keskenään ristiriidassa tai haittaa toisiaan. Elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksen mahdollinen priorisointi koheesiopoliittikkaan nähden, koska paineet sen nopeaan käyttöön ovat suuremmat, voi lisäksi vähentää vuosien 2021–2027 koheesiopoliittisen rahoituksen ohjelmasuunnittelun ja toteutukseen kiinnitettävää huomiota ja valmiuksia sen käsitteelyyn, mikä aiheuttaa lisää viivästyksiä ja ongelmia koheesioresurssien käytössä.

1.7 ETSK on huolissaan siitä, että koheesiopoliittikkaan kirjattuja säännöksiä eriarvoisuuden vähentämisestä ei eri oikeusperustan vuoksi (ks. kohta 3.4) oteta riittävästi huomioon Next Generation EU:n ja elpymis- ja palautumistukivälineen käyttöön sovellettavissa säännöissä. On tärkeää, että koheesiopoliittikan mukainen laaja ja selkeä sosiaalinen ulottuvuus toimii mallina myös Next Generation EU:lle ja elpymis- ja palautumistukivälineelle. Lisäksi koheesiopoliittikan tiukat säännöt sidosryhmien kuulemisesta ja erityisesti kumppanuusperiaatteesta olisi otettava huomioon vähintäänkin elpymis- ja palautumistukivälineen menettelyjen luonnosvaiheessa, jotta suorat investoinnit pystytään ohjaamaan tehokkaasti sosiaalista osallisuutta edistäviin ja eriarvoisuutta torjuviin toimenpiteisiin.

1.8 Kun otetaan huomioon, että varojen maksamisen ehtona on maakohtaisten suositusten täytäntöönpano, on sitäkin tärkeämpää, että EU-ohjausjaksoa uudistetaan muun muassa asettamalla vähimmäisvaatimukset työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan kuulemiselle, kuten on todettu ETSK:n päätöslauselmassa järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistumisesta kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien valmisteluun (?). ETSK suosittaa vahvasti, että koheesiopoliittikan, Next Generation EU:n ja maakohtaisten suositusten yhteydessä otetaan tarkasti huomioon kaikki eriarvoisuuden näkökohdat ja pyritään turvaamaan kestävä ja osallistava kasvu sekä seuraamaan tarkoin varojen käyttöä.

1.9 Lisäksi ETSK katsoo, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari ja sosiaali-indikaattorien tulostaulu olisi sisällytettävä järjestään osaksi Next Generation EU -välinettä ja kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien arviointia. Tässä yhteydessä on varmistettava, että Next Generation EU edistää osaltaan kunnollisten työpaikkojen luomista. Elpymis- ja palautumistukivälineen varojen maksaminen yrityksille olisikin sidottava tiettyihin kriteereihin, kuten työehtosopimusten

(?) Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistuminen kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien valmisteluun – mikä toimii ja mikä ei? – Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (EUVL C 155, 30.4.2021, s. 1).

soveltamiseen tai laadukkaiden työpaikkojen tarjoamiseen kansallisista työmarkkinaosapuolten sopimuksista johdettujen kansallisten lakien ja asetusten perusteella. On varmistettava, että sekä elpymisen että vihreän siirtymän ja digitalisaation hyödyt jakautuvat kaikille Euroopan unionin asukkaille.

2. Yleistä

2.1 EU on jo pitkään pyrkinyt vähentämään eriarvoisuutta jäsenvaltioiden välillä ja sisällä koheesiopoliittikan ja erityisesti aluekehitysrahaston ja sosiaalirahaston kaltaisten rahastojen avulla. Covid-19-pandemia aiheutti vuonna 2020 valtaisan järjestelmähäiriön ja taloudellisen sokin ja pahensi jäsenvaltioiden välistä epätasapainoa tavalla, jota koheesiorahastot eivät yksin pysty korjaamaan. Siksi perustettiin uusi rahoitusaloite, Next Generation EU, joka on jäsenvaltioiden kesken jaettava 750 miljardin euron elpymispaketti.

2.2 Next Generation EU perustuu jäsenvaltioiden väliseen solidaarisuuteen mutta on lisäksi merkittävä läpimurto EU:n yhdyntymisprosessissa, sillä siihen sisältyy esimerkiksi velan ottaminen yhteiselle vastuulle eli yhteinen joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlasku ja yhteisesti otettava velka. Sen luottamusta rakentava vaikutus on jo auttanut pienentämään syvään kriisiin vajoamisen todennäköisyyttä eräissä maissa, ja sen myönteiset vaikutukset näkyvät kaikessa laajuudessaan sitten, kun varsinainen varainkäyttö alkaa. Talouskasvua vauhdittavan vaikutuksensa ansiosta se auttaa vähentämään työttömyyttä. Pitkällä aikavälillä Next Generation EU -välineen odotetaan edistävän merkittävästi ekologista, taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä. ETSK katsoo, että Next Generation EU, joka tukee nopeaa, oikeudenmukaista ja kestävää taloudellista elpymistä, on ainutlaatuinen tilaisuus vahvistaa Euroopan sosiaalista mallia ja luoda kilpailukykyinen ja yhdyntynyt EU. On todennäköistä, että lopulta kaikista jäsenvaltioista tulee nettohyötyjiä⁽³⁾. ETSK katsoo, että EU:n rahastot eivät ole vain lukuja, tavoitteita ja määräaikoja, vaan ne symboloivat sitä, että EU:n jäsenvaltioilla on yhteinen visio tulevaisuudesta.

2.3 Elpymis- ja palautumistukiväline on Next Generation EU:n kulmakivi: siinä EU:n jäsenvaltioilla on käytettävissä 672,5 miljardin euron edestä lainaa ja avustuksia uudistuksiin ja investointeihin. Tavoitteena on lievittää koronaviruspandemian taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia ja parantaa Euroopan talouksien ja yhteiskuntien kestävyyttä, osallistavuutta, häiriönsietokykyä ja valmiuksia kohdata vihreän siirtymän ja digitalisaation haasteet ja mahdollisuudet.

2.3.1 Väline on jaettu kuuteen ”pilariin”, joissa mainitaan myös taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus, terveys ja sosiaalinen selviytymiskyky sekä toimintapolitiikat seuraavan sukupolven eli lasten ja nuorten hyväksi. Jäsenvaltioiden on edistettävä synergiaa ja tiivistä koordinoitua kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien ja koheesiopoliittisen ohjelmasuunnittelun välillä. Kansallisissa suunnitelmissa olisi myös puututtava tehokkaasti niihin haasteisiin, joita aiheuttavat jatkuvasti erkanevat talouden kehityssuunnat ja erilaiset elpymispolut, joita ei ole suoraan määritetty EU-ohjausjaksossa. Erityisen tärkeitä ovat maakohtaiset suosittukset vuosilta 2019 ja 2020.

2.4 Elpymis- ja palautumistukivälineen lisäksi Next Generation EU -väline sisältää myös koheesiota ja Euroopan alueita tukevan elpymisavun (REACT-EU), jonka määrärahat ovat 47,5 miljardia euroa. Tämä on uusi aloite, jolla laajennetaan koronaviruksen vaikutusten lieventämistä koskevan investointialoitteen (CRII) ja CRII+:n kautta toteutettavia kriisitoimia ja kriisin vahinkojen korjaustoimia. Muihin toimenpiteisiin verrattuna sen määrärahat ovat kuitenkin melko pienet. Siksi se voi edistää vain rajallisesti talouden vihreää, digitaalista, kestävää, osallistavaa ja selviytymiskykyistä elpymistä. REACT-EU:n varat asetetaan saataville Euroopan aluekehitysrahastoon (EAKR), Euroopan sosiaalirahastoon (ESR) ja vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastoon (FEAD).

2.5 Lisäksi ohjelmakauden 2021–2027 koheesiopoliittisista ohjelmista myönnetään jäsenvaltioille yhteensä 377,8 miljardia euroa. Summa jaetaan seuraavien rahastojen kautta:

- Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), jonka tavoitteena on korjata alueiden välisiä kehityseroja
- koheesiorahasto, josta tuetaan EU:n hankkeita Euroopan laajuisten liikenneverkkojen, ympäristöinfrastruktuurin sekä energiatehokkuuden ja uusiutuvista lähteistä saatavan energian ja kestäväen kaupunkiliikenteen alalla
- Euroopan sosiaalirahasto (ESR)
- vasta perustettu oikeudenmukaisen siirtymän rahasto.

⁽³⁾ The nonsense of Next Generation EU net balance calculations, Bruegel.

3. Täydentävyys, synergia ja katvealueet elpymis- ja palautumistukivälineen ja koheesiopolitiikan välillä

3.1 Kaiken kaikkiaan ETSK kannattaa vaurauteen keskittyvää talous- ja sosiaalipolitiikkaa, jossa ihmisten hyvinvointi on etusijalla eikä ketään jätetä jälkeen. Keskeisinä poliittisina tavoitteina on oltava muun muassa kestävä ja osallistava kasvu, elämänlaatu sekä eriarvoisuuden vähentäminen. ETSK kehottaa sisällyttämään nämä tavoitteet erilaisiin toimintapolitiikkoihin, kuten vero-, työmarkkina-, teollisuus- ja rahapolitiikkaan. EU-ohjausjaksossa, talouden ohjausjärjestelmässä ja monivuotisessa rahoituskehityksessä olisi ehdottomasti kiinnitettävä enemmän huomiota kasvavan eriarvoisuuden aiheuttaman ongelman ratkaisemiseen. Tässä lausunnossa keskitytään siihen, miten eriarvoisuutta yritetään korjata koheesiopolitiikalla ja Next Generation EU -välineellä ja erityisesti sen kärkihankkeella eli elpymis- ja palautumistukivälineellä.

3.2 Next Generation EU -välineen määrärahojen bruttomaksut eivät perustu kovin selkeisiin kriteereihin. Next Generation EU antaa joka tapauksessa EU:n heikommille talouksille hyvin todennäköisesti mahdollisuuden toipua nopeammin ja osallistua todelliseen ylöspäin suuntautuvaan lähentymiseen, mitä ETSK pitää erittäin tervetulleena. Ei kuitenkaan ole täysin selvää, missä määrin ja millä tavalla eriarvoisuutta maiden sisällä ja epätasapainoa maiden välillä torjutaan Next Generation EU -välineen avulla. Koheesiopolitiikan ja Next Generation EU -välineen mahdolliset päällekkäisyydet johtavat joka tapauksessa siihen, että jopa kielteiset vaikutukset ovat hyvin todennäköisiä.

3.2.1 Tasapuoliset toimintaedellytykset ovat sosiaali- ja työllisyyspolitiikassa keskeisen tärkeitä, ja Next Generation EU -välinettä koskevissa säännöksissä olisi edellytettävä tällaisia uudistuksia. ETSK viittaa useisiin ehdotuksiinsa eriarvoisuuden torjumiseksi maiden sisällä esimerkiksi yhdistämällä julkisten hankintojen järjestelmään tiettyjä ehtoja ja toteuttamalla muita heikommassa asemassa olevien ryhmien tukiohjelmiä (esim. nuorisotakuu). Myös työpaikkojen laatua ja työehtosopimusten neuvottelujärjestelmiä olisi edistettävä sitä varten.

3.2.2 Next Generation EU -varojen antama tuki voi lievittää julkistalouteen kohdistuvaa painetta ja parantaa julkisen talouden liikkumavaraa erityisesti velkaantuneemmissa maissa, ja tätä voidaan hyödyntää myös kehittämällä sosiaalipoliittisia toimenpiteitä eriarvoisuuden vähentämiseksi. ETSK kehottaa myös analysoimaan niitä tekijöitä, joilla on ollut ratkaiseva merkitys julkisen talouden heikentymiseen eräissä jäsenvaltioissa covid-19-kriisin yhteydessä.

3.3 Yksi suurista haasteista on johdonmukaisuuden ja synergian varmistaminen koheesiopolitiikan sekä Next Generation EU -välineen, erityisesti elpymis- ja palautumistukivälineen ja REACT-EU:n, välillä. Tarkasteltaessa elpymis- ja palautumistukivälineen osana toimitettuja ja julkaistuja kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia vaikuttaa ensi näkemältä siltä, että elpymis- ja palautumisvälineellä ja koheesiopoliittisilla ohjelmilla on useita yhteisiä tavoitteita⁽⁴⁾. Prosessit sen määrittämiseksi, mihin investoinnit kohdistuvat, vaikuttavat kuitenkin hyvin erilaisilta. Herääkin kysymys, voidaanko nämä kaksi sovittaa yhteen. On tärkeää välttää päällekkäisyyksiä ja sekaannusta ohjelmien täytäntöönpanossa, mutta yhtä tärkeää on varmistaa, että ohjelmat eivät ole keskenään ristiriidassa tai haittaa toisiaan. Koheesiopolitiikan periaatteet ja sen tiukat säännöt sidosryhmien kuulemisesta olisi sisällytettävä myös elpymis- ja palautumistukivälineen menettelyihin, jotta investoinnit suuntautuisivat tehokkaasti sosiaalista osallisuutta edistäviin toimenpiteisiin.

3.4 Koheesiopolitiikan pitkään jatkuneita perinteitä ovat varojen ja resurssien strateginen kohdentaminen sosiaalisiin tavoitteisiin, kumppanuus ja velvoite perustaa hankkeiden valintaa varten seurantakomiteoita, jotka edustavat monenlaisia sidosryhmiä ja työmarkkinaosapuolia. Tarkastukset ja jälkiarvioinnit ovat osoittaneet näiden periaatteiden yleisen tehokkuuden ajan mittaan, vaikka ne eivät aina toimikaan vedenpitävästi investointien laadun varmistamisessa. Valitettavasti näitä toimiviksi osoittautuneita käytäntöjä on hyödynnetty vain osittain laadittaessa kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia. ETSK kehottaa jäsenvaltioita muun muassa perustamaan seurantakomiteoita ja soveltamaan muitakin käytäntöjä kansallisten suunnitelmien täytäntöönpanovaiheessa. Seurantakomiteoissa olisi oltava työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden edustajia.

3.5 Uusimmassa yhteisiä säännöksiä koskevassa asetuksessa⁽⁵⁾, jolla säännellään koheesiorahaston varojen käyttöä, on varsin selvät säännöt toimien tukikelpoisuudesta. Esimerkiksi 73 artiklassa todetaan seuraavaa: ”Hallintoviranomaisen on vahvistettava toimien valintaa varten perusteet ja menettelyt, jotka ovat syrjimättömiä ja avoimia, joilla varmistetaan esteettömyys vammaisille henkilöille ja sukupuolten tasa-arvo”. ETSK on huolissaan siitä, että koheesiopolitiikassa vahvistettuja säännöksiä eriarvoisuuden vähentämisestä ei eri oikeusperustan vuoksi (ks. kohta 3.4) oteta riittävästi huomioon Next Generation EU:n eikä elpymis- ja palautumistukivälineen käyttöön sovellettavissa säännöissä. On tärkeää, että koheesiopolitiikan mukaisen sosiaalisen ulottuvuuden laajuus ja selkeys toimivat mallina myös Next Generation EU:lle ja elpymis- ja palautumistukivälineelle.

⁽⁴⁾ Recovery and Resilience Facility, Euroopan komissio (elpymis- ja palautumistukiväline).

⁽⁵⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/1060, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2021, Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä ja varainhoitosäännöistä sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista varainhoitosäännöistä (EUVL L 231, 30.6.2021, s. 159).

3.6 Kumppanuutta käsittelevän 8 artiklan mukaan ”kunkin jäsenvaltion on järjestettävä ja toteutettava kokonaisvaltainen kumppanuus kumppanuussopimusta ja kutakin ohjelmaa varten” ja siihen osallistuvat ”asianomaiset kansalaisyhteiskuntaa edustavat elimet, kuten ympäristöalan kumppanit, valtiosta riippumattomat järjestöt ja sosiaalisen osallisuuden, perusoikeuksien, vammaisten oikeuksien, sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä vastaavat elimet”. Asetuksen liitteessä esitetyissä mahdollistavissa edellytyksissä myös todetaan yksiselitteisesti, että EU:n rahoitus ei saa edistää laitoshoidossa olevien eristämistä.

3.7 Koheesiopoliittikan tapaan myös elpymis- ja palautumistukivälineen soveltamisalassa ja tavoitteissa mainitaan erikseen taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus. Koska Next Generation EU kuitenkin perustuu EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 122 artiklaan, joka koskee ennakoimattomia, vakavia taloudellisia vaikeuksia, peruseriaatteena tässä on yhteisvastuu. Elpymis- ja palautumistukiväline puolestaan perustuu EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 175 artiklaan, mikä merkitsee sitä, että yhteenkuuluvuuden tulisi olla kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa huomioon otettava tavoite⁽⁶⁾. Kansallisten suunnitelmien heikko alueellinen ulottuvuus voi mahdollisesti vaikuttaa koheesiopoliittikkaan ja alueelliseen yhteenkuuluvuuteen, myös sisäisten erojen supistamiseen, valtiotasoa alempien hallintotasojen rooliin ja monitasoisen hallinnon periaatteeseen.

3.8 Koheesiopoliittikan ja elpymis- ja palautumistukivälineen päällekkäisyys tietyillä aloilla, myös vihreän siirtymän ja digitalisaation aloilla, herättää erityisen paljon huolta päällekkäisyyksien näkökulmasta. Lisäksi elpymis- ja palautumistukivälineen laaja soveltamisala, joka kattaa hyvin monenlaisia aihealueita, hankaloittaa selkeiden kohteiden määrittämistä ja koordinoitua varmistamista koheesiopoliittisten toimien kanssa, kun ajatellaan koheesiopoliittikan rajaamista suhteessa erilaisiin lähteisiin, mikä on jäljempänä esitetyistä syistä erittäin tärkeää. Tämä on toinen syy, jonka vuoksi järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan seuranta ja osallistuminen on niin tärkeää.

3.9 Elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksen mahdollinen priorisointi koheesiopoliittikkaan nähden, koska paineet sen nopeaan täytäntöönpanoon ja rahoituksen käyttöön ovat suuremmat (esim. hätäapuloune, lyhyempi toteuttamisaika, kansallisen suunnitelman tiukka aikataulu), voi lisäksi vähentää vuosien 2021–2027 koheesiopoliittisen rahoituksen ohjelmasuunnitteluun ja toteutukseen kiinnitettävää huomiota ja valmiuksia sen käsittelyyn, mikä aiheuttaa lisää viivästyksiä ja ongelmia koheesioresurssien käytössä.

3.10 Kansalaisyhteiskunta ja työmarkkinaosapuolet ovat tehneet väsymättä työtä saadakseen vahvat sanamuodot yhteisiä säännöksiä koskevaan asetukseen, jolla säännellään koheesiorahastojen ja myös muun EU:n rahoituksen käyttöä. Vuosina 2021–2027 sovellettavassa asetuksessa määritellään selkeästi se, miten resursseja pitäisi käyttää syrjäytyneiden ryhmien sosiaalisen osallisuuden edistämiseen eikä niiden eristämiseen entisestään. Siinä myös vahvistetaan selkeät säännöt, jotka koskevat kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkinaosapuolten osallistamista EU:n rahoittamien toimien valintaan, hallintointiin ja seurantaan. Tämä poikkeaa suuresti elpymis- ja palautumistukivälineestä. 18 artiklan 4 kohdan q alakohdassa edellytetään ainoastaan, että kansalliset viranomaiset esittävät yhteenvedon kuulemismenettelystä. Koska työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan osallistumisesta ei ole säädetty yksityiskohtaisemmin, tämä on käytännössä johtanut täysin riittämättömiin julkisiin kuulemisiin jäsenvaltioissa ja erittäin vähäiseen avoimuuteen: monet jäsenvaltiot eivät ole julkaisseet lainkaan kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmiansa luonnoksia.

3.10.1 ETSK ymmärtää, että Next Generation EU -välineen hyväksymisen ja kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien esittämisen välinen määräaika oli lyhyt. Jäsenvaltioiden olisi silti pitänyt nähdä kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkinaosapuolten kattavassa ja merkityksellisessä kuulemisessa tilaisuus saada apua laadukkaiden suunnitelmien laatimiseen sen sijaan, että kuulemista pidettiin monissa jäsenvaltioissa rasitteena, joka päätettiin jättää väliin.

3.11 Julkisen valvonnan puute laatimisvaiheessa on johtanut huoleen siitä, että jäsenvaltiot kiertävät elpymis- ja palautumistukivälineen avulla sääntöjä, joiden takia ne eivät voi käyttää koheesiovaroja tietynlaisiin investointeihin. Tätä on jo ilmennyt muutamissa niistä harvoista kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien luonnoksista, joita on julkaistu, erityisesti sosiaalista osallisuutta koskevien investointisääntöjen osalta. Yhteisiä säännöksiä koskevassa asetuksessa vahvistetut säännöt ja erityisesti sen mahdollistavat edellytykset otettiin käyttöön kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkinaosapuolten pyynnöstä. Jos ei vaadita sen osoittamista, että elpymis- ja palautumistukivälineestä samanaikaisesti rahoitettavien toimien hyväksyntä edellyttää yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen tiukkojen periaatteiden noudattamista, on huomattavasti epävarmempaa, noudatetaanko näitä periaatteita. Vaikka on myönnettävä, että yhteisiä säännöksiä koskeva asetus ei sekään ole aina onnistunut estämään varojen väärinkäyttöä, ainakin se tarjoaa perustan, jonka pohjalta on mahdollista kyseenalaistaa tai pysäyttää sellainen rahoitus, joka ei noudata mahdollistavia edellytyksiä. Elpymis- ja palautumistukivälinettä käytettäessä on epäselvää, voidaanko varojen väärinkäyttöä kyseenalaistaa tai pysäyttää.

3.12 ETSK kritisoi sitä, että kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia laadittaessa ei ole monissa tapauksessa noudatettu kumppanuuseriaatetta. ETSK pitää kumppanuuseriaatetta ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistumista tehokkaan politiikan ja sitoutumisen avaintekijöinä. Kumppanuuseriaate kuuluu koheesiopoliittikan dna: han. Kansalaisten, paikallisyhteisöjen ja kansalaisyhteiskunnan aktiivisesta osallistumisesta on olemassa hyviä esimerkkejä. Kansallisten suunnitelmien täytäntöönpanoa ja mahdollista uudelleensuunnittelua varten olisi otettava käyttöön

⁽⁶⁾ Recovery and Resilience Facility, Euroopan komissio (elpymis- ja palautumistukiväline).

kunnianhimoisempi sidosryhmien kuulemisjärjestelmä, joka pohjautuu kumppanuusperiaatteeseen. Paikallisyhteisöjen omat kehittämisstrategiat, yhdenmetyt alueelliset investoinnit kaupunkeihin, kaupunkialueiden innovatiiviset toimenpiteet ja Interregin alainen rajatylittävä yhteistyö tarjoavat monia paikallistason hanke-esimerkkejä eri puolilta EU:ta, ja tämä olisi myös otettava huomioon kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia toteutettaessa.

4. Eriarvoisuuden torjuminen koheesiopoliitiikan, Next Generation EU -välineen ja elpymis- ja palautumistuki-välineen avulla

4.1 Poliittiset päättäjät ovat edelleen varsin epätietoisia pandemian tulevista vaiheista. Vuosien 2019–2023 kasvuennusteita on tarkistettu alaspäin useissa maissa. EU:n sisällä tulee olemaan huomattavia ja yhä suurempia kasvueroja, mikä johtuu suurelta osin pandemian erilaisista vaikutuksista eri talouden aloihin. Esimerkiksi maat, joissa matkailu on merkittävä ala, ovat kärsineet suuresti. Myös taide- ja viihdeala, kauppa, matkailu- ja majoitustoiminta, vähittäiskauppa ja liikenneala ovat kokeneet kovia (⁷).

4.1.1 Pandemia on myös pahentanut yhteiskunnassa pitkään vallinneita puutteita, joihin kuuluvat tulojen ja varallisuuden epätasainen jakautuminen, eriarvoiset mahdollisuudet terveydenhuoltoon ja koulutukseen sekä erisuuruinen altistuminen ympäristövahingoille. Lisäksi se on aiheuttanut sosiaalista ja taloudellista syrjäytymistä. Esimerkiksi Saksassa pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut yli 1 miljoonaan. Erityisesti tilapäisissä työsuhteissa olleet ovat menettäneet työpaikkansa: työttömiksi joutuneiden epävarmoissa työsuhteissa olleiden määrä kasvoi 40 prosenttia, ja heistä suurin osa oli nuoria ja naisia. Eriarvoisuus vaihtelee yleensä sukupuolen, iän ja koulutustaustan mukaan sekä alueittain, aloittain ja ammattitehtäin. Heikossa asemassa olevat ryhmät eli esimerkiksi vammaiset henkilöt ja maahanmuuttajat kärsivät eniten terveyskriisin seurauksista.

4.2 Yleisesti on niin, että taantumat aiheuttavat todennäköisemmin tulonmenetyksestä aiheutuvaa kärsimystä köyhemmille kuin rikkaammille. Talouden elpymässä köyhemmät ihmiset eivät kuitenkaan pääse ensimmäisinä hyötymään siitä, jolloin esimerkiksi talouskriisin aiheuttama sosiaalinen epätasa-arvo voi vaikuttaa vielä vuosikymmenten päähän. Tämänhetkisen kriisin aiheuttama eriarvoisuuden lisääntyminen voi olla vieläkin kärjistetympää pandemian kielteisten vaikutusten vuoksi. Covid-19-tartuntoja on esiintynyt eniten vähävaraisimpien keskuudessa, mikä puolestaan voi vaikuttaa kielteisesti heidän tulotasoonsa. Köyhemmillä ihmisillä on usein myös heikommat mahdollisuudet etätöihin, minkä on todettu olevan suuri tekijä työpaikkojen menetyksissä.

4.2.1 Lisäksi alat, joilla työskentelee etupäässä pienituloisia työntekijöitä (esim. ravintolat, matkailu, viihdeala), ovat joutuneet erityisen koville (⁸). Pandemia on vauhdittanut automatisaatiota ja digitalisaatiota, tekoäly mukaan luettuna, ja korkeasti koulutetun työvoiman kysyntä on näin ollen kasvanut, kun taas alemman koulutustason työntekijöitä on pudonnut pois työmarkkinoilta (⁹). On myös todennäköistä, että pitkäaikaistyöttömyydellä on pitkäkestoisia vaikutuksia: se voi johtaa ammattitaidon heikentymiseen ja vaikeuttaa paluuta työelämään. Lisäksi koulujen ja yliopistojen sulkeminen on vaikuttanut eniten yhteiskunnan haavoittuvimpiin osiin.

4.3 Pandemiasta aiheutuneiden aineelliseen hyvinvointiin kohdistuneiden vaikutusten lisäksi ETSK haluaa korostaa epätasaista vaikutusta, joka sillä on ollut ihmisten turvallisuuteen ja perusoikeuksiin. Kaikki tietävät, että terveydenhuolto- ja hoitolaitoksista tuli tartuntapesäkkeitä ja niissä oli paljon kuolemantapauksia erityisesti ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden keskuudessa.

4.3.1 Joidenkin jäsenvaltioiden ylikuormittuneissa sairaaloissa jouduttiin valitsemaan, ketkä saavat kiireellistä hoitoa ja ketkä eivät. Tietyissä tapauksissa ilmeni vakavaa syrjintää. Potilaita käännytettiin pois iän ja vamman perusteella, mikä paljasti selkeästi prioriteetit, joiden perusteella valtio mittaa yksittäisten kansalaisten arvoa. On erittäin tärkeää huolehtia siitä, että tätä ei enää koskaan tapahdu ja että heikossa asemassa olevia ihmisiä ei kohdella toisen luokan kansalaisina.

4.4 ETSK korostaa myös, että varallisuuden jakautumisesta ei ole saatavilla laadukasta tietoa. EKP totesi kuitenkin jo vuonna 2016 kotitalouksien varoja ja kulutusta koskevan tutkimuksen (Household Finance and Consumption Survey) päätelmissä, että kotitalouksien nettovarallisuuden jakautuminen on ”hyvin vinoutunut” euroalueella, sillä varakkaimmat 10 prosenttia omistavat 51,2 prosenttia kokonaisnettovarallisuudesta (¹⁰). Muissa ennusteissa arvioidaan varallisuuden jakautuvan vieläkin epätasaisemmin: niiden mukaan rikkain prosentti kotitalouksista omistaa jopa 32 prosentin osuuden kaikesta varallisuudesta. Covid-19 erittäin todennäköisesti pahentaa varallisuuseroja entisestään. Yleisesti näyttää siltä, että

(⁷) The great COVID-19 divergence: managing a sustainable and equitable recovery in the European Union, Bruegel.

(⁸) WP-2021-06_30032021.pdf

(⁹) Stantcheva_covid19_policy.pdf

(¹⁰) Euroopan keskuspankki, The Household Finance and Consumption Survey: results from the second wave, nro 18, joulukuu 2016.

se on lisännyt säästöjä. Pienituloiset kotitaloudet ovat kuitenkin supistaneet menojaan vähemmän kuin suurituloiset. Pienituloiset kotitaloudet ovat palanneet suurituloisia nopeammin kriisiä edeltäville tasoille, koska niiden on täytettävä jokapäiväiset tarpeensa ⁽¹⁾.

4.5 Pandemia on vaikuttanut suhteettoman paljon naisiin. Naisia on todennäköisemmin irtisanottu tai lomautettu tai heidän on täytynyt lyhentää virallista työaikaansa eri syistä. Naisia on enemmän edustettuina tietyissä sellaisissa ammateissa, joihin sulkutoimet vaikuttivat eniten, ja heistä useammilla oli osa-aikainen tai sijaistyösopimus. Yritykset ovat pyrkineet suojelemaan pikemminkin vakituksessa työsuhteessa olevia työntekijöitä. Lisäksi naiset ovat irtisanoutuneet tai lyhentäneet työaikaansa koulujen sulkemisesta aiheutuneen lastenhoitovelvoitteiden lisääntymisen takia. Pandemia on myös laajentanut sukupuolten välistä kuilua palkattoman kotityön alalla ⁽²⁾.

4.6 Next Generation EU -väline on tarkoitettu yhdeksi EU:n pääasiallisista välineistä, joilla lievitetään kriisin kielteisiä sosiaalisia vaikutuksia, vahvistetaan sosiaalista selviytymiskykyä ja parannetaan työllisyyttä. Sen menestys riippuu kuitenkin siitä, miten se pannaan täytäntöön. On tärkeää, että erilaiset resurssit käytetään tehokkaasti ja oikea-aikaisesti, jotta elpymisen voi toteutua. Resurssienkäytön tehokkuus luo myös luottamusta jäsenvaltioiden välille. Kaiken kaikkiaan on olennaisen tärkeää, että Next Generation EU -välinettä ei käytetä vain jo ennen pandemiaa kaavailtujen investointien jatkamiseen, vaan sen avulla reagoidaan selkeästi tilanteeseen ja toteutetaan uudistuksia, joiden ansiosta covid-19-pandemian pahimmat seuraukset yhteiskunnassa voidaan jatkossa välttää.

4.7 ETSK on tyytyväinen siihen, että välineen kuuteen pilariin sisältyy sosiaalisia tavoitteita ja erityisesti taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden tavoite. On myös tervetullutta, että elpymis- ja palautumissuunnitelmien arviointiperusteisiin kuuluu niiden sosiaalisten vaikutusten arviointi ja että jäsenvaltioiden täytyy selittää, miten elpymis- ja palautumissuunnitelmat edistävät sukupuolten tasa-arvoa ja yhtäläisiä mahdollisuuksia kaikille. ETSK on kuitenkin huolissaan siitä, että sosiaalinen ulottuvuus ei ole riittävästi edustettuna kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa tai että tietyt toimenpiteet luokitellaan "sosiaalisiksi", vaikka ne eivät edistä sosiaalisia tavoitteita asetuksessa tarkoitettulla tavalla. Toistaiseksi vaikuttaa epätodennäköiseltä, että kansallisilla suunnitelmissa puututtaisiin tehokkaasti sosiaalisiin eroihin. Jotta kaikissa kansallisissa suunnitelmissa olisi varmasti vahva sosiaalinen ulottuvuus, ETSK ehdottaa, että komissio kehittää paitsi elpymis- ja palautumistukivälineestä annetun asetuksen 29 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua menetelmän sosiaalimenojen raportointia varten myös menetelmän kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa ehdotettujen rakenneuudistusten sosiaalisten vaikutusten arviointia varten. Lisäksi olisi korostettava ja täsmennettävä oikeudenmukaisen tulonjaon tavoitetta.

4.8 Elpymis- ja palautumistukivälinettä olisi käytettävä uudistuksiin, jotka auttavat jäsenvaltioita toipumaan pandemian seurauksista. ETSK kehottaa kohdentamaan investoinnit ensisijaisesti niihin ryhmiin, joihin covid-19-kriisin vaikutukset ovat kohdistuneet vakavimmin. Olisi otettava opiksi siitä, mitkä asiat ovat aiheuttaneet ihmisille eniten kärsimystä terveyskriisissä. Investointien avulla olisi ennen kaikkea autettava ihmisiä pääsemään takaisin laadukkaisiin työpaikkoihin. Tämä koskee erityisesti naisia, nuoria, pitkäaikaistyöttömiä, etnisten vähemmistöjen edustajia sekä vammaisia ja ikääntyneitä henkilöitä, joiden osuus yhteiskunnassa kaiken kaikkiaan todennäköisesti kasvaa. Lisäksi eläkejärjestelmien kestävyys on turvattava.

4.8.1 Julkisia terveys- ja hoitopalveluja on vahvistettava erityisesti niissä jäsenvaltioissa, missä covid-19-kriisi on paljastanut vakavia puutteita. ETSK on sitä mieltä, että elpymis- ja palautumistukiväline tarjoaa jäsenvaltioille ainutlaatuisen tilaisuuden uudistaa näitä palveluja ja myös luoda ihmisille omassa yhteisössään yksilöllistä tukitarjontaa, joka voi kattaa henkilökohtaisen avustuksen ja kotiavun tuen.

4.9 Lisäksi on varmistettava, että Next Generation EU edistää osaltaan kunnollisten työpaikkojen luomista. ETSK kehottaa valitsemaan poliittisen lähestymistavan, joka on jo osoittautunut toimivaksi EU:n rakennerahastojen yhteydessä, eli asettamaan elpymis- ja palautumistukivälineen varojen maksamiselle tiettyjä kriteerejä. Yritysten tulisi esimerkiksi voida saada elpymis- ja palautumistukivälineen resursseja vain, jos ne soveltavat työehtosopimuksia tai tarjoavat laadukkaita työpaikkoja kansallisista työmarkkinaosapuolten sopimuksista johdettujen kansallisten lakien ja asetusten perusteella, suostuvat vähentämään epävarmojen työsuhteiden (esimerkiksi työnantajan yksipuolisesti sanelemat määräaikaist ja tilapäiset työsuhteet) määrää tai jos niissä on vahvat yhteistoimintatavat.

4.10 Elpymisen ja palautumisen tulostaulua sekä – myös lapsiin ja nuoriin kohdistettujen – sosiaalimenojen raportointimenetelmää koskevat delegoidut säädökset ovat vielä antamatta. ETSK antaa varsinkin tukensa sille, että Euroopan parlamentti kehottaa komissiota "varmistamaan täyden avoimuuden aikataulusta, jonka mukaisesti [säädökset]

⁽¹⁾ Stantcheva_covid19_policy.pdf

⁽²⁾ Stantcheva_covid19_policy.pdf

hyväksytään”, ja ”hyväksymään nämä delegoidut säädökset nopeasti ennen kesätaukoa”⁽¹³⁾. On erittäin kiistanalaista, että täsmennykset sosiaalisista näkökohdista annetaan vasta sen jälkeen, kun kansalliset suunnitelmat on laadittu ja jopa hyväksytyt.

4.11 Valitettavasti sellaista erityisehtoa, jonka mukaan tietty määrä elpymis- ja palautumistukivälineen varoista olisi käytettävä sosiaalialan hankkeisiin, ei myöskään ole asetettu. Sosiaalisiin tavoitteisiin suoraan liittyvien menojen osuus onkin epäselvä ja vaikuttaa melko pieneltä. ETSK pyytää, että raportoidaan selkeästi sellaisten menojen ja hankkeiden osuudesta ja suunnittelusta, joiden avulla on tarkoitus saavuttaa sosiaaliset tavoitteet yleensä ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tavoite erityisesti. Lisäksi on varmistettava, että vihreät ja digi-investoinnit sekä kaikki muut Next Generation EU -menot toteutetaan sosiaalista kestävyyttä koskevan tavoitteen mukaisesti. Tässäkin tapauksessa tarvitaan selkeämpi kuva kaavailuista investoinneista.

4.12 Elpymis- ja palautumissuunnitelmien tukeutuminen EU-ohjausjaksoprosessiin, maakohtaisiin suosituksiin ja ehtoihin on ongelmallista, koska viime vuosina on annettu useita kiistanalaisia suosituksia esimerkiksi terveydenhuolto-menoista tai eläkkeistä. Sen sijaan, että elpymis- ja palautumistukiväline kytketään EU-ohjausjaksoon, olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa asettaa varojen selkeä korvamerkitseminen tiukaksi ehdoksi, jolla taataan EU:n varojen tehokas käyttö. Kun otetaan huomioon, että varojen maksamisen ehtona on maakohtaisten suositusten täytäntöönpano, on sitäkin tärkeämpää, että EU-ohjausjaksoa uudistetaan muun muassa asettamalla vähimmäisvaatimukset työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan kuulemiselle, kuten on todettu ETSK:n päätöslauselmassa järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistumisesta kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien valmisteluun⁽¹⁴⁾. Kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin tosiasiallinen osallistuminen on myös tarpeen varmistaa.

4.12.1 ETSK suositaa vahvasti, että koheesiopolitiikan, Next Generation EU:n ja maakohtaisten suositusten yhteydessä otetaan tarkasti huomioon kaikki eriarvoisuuden näkökohdat ja pyritään turvaamaan kestävä, selviytymiskykyä tukeva ja osallistava kasvu sekä seuraamaan tarkoin varojen käyttöä. On varmistettava, että sekä elpymisen että vihreän siirtymän ja digitalisaation hyödyt jakautuvat kaikille eurooppalaisille, ja samalla on tehtävä työtä digitaalisen syrjäytymisen ja energiaköyhyyden torjumiseksi, sillä siirtymä voi kärjistää näitä ongelmia.

4.12.2 ETSK kannattaa keskittymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin ja sosiaali-indikaattoreiden tulostauluun ohjausjaksoprosessissa – ja siten myös Next Generation EU -välineessä. ETSK vaatii kuitenkin niiden sisällyttämistä järjestään osaksi Next Generation EU -välinettä ja kansallisten uudistusohjelmien arviointia. ETSK korostaa erityisesti Porton huippukokouksessa annettua myönteistä signaalia siitä, että hyvinvointia olisi mitattava muutenkin kuin BKT:n avulla. Next Generation EU -välinettä ei pidä arvioida ainoastaan sen perusteella, miten se on vuorovaikutuksessa EU-ohjausjakson kanssa, vaan myös alueellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta edistävänä tekijänä ja keinona toteuttaa niihin liittyvät ohjelmat.

4.13 Kaiken kaikkiaan ETSK kehottaa Euroopan unionia hyödyntämään Next Generation EU -välineen tarjoamaa ainutlaatuista tilaisuutta nopeuttaa ja edistää kipeästi kaivattuja rakenneuudistuksia, korjata sosiaali-, talous- ja ympäristöpolitiikan puutteita ja soveltaa vaurauteen keskittyvää lähestymistapaa. Kun otetaan huomioon rahastojen pitkän aikavälin vaikutukset ja käyttöaika, ETSK suositaa yhteisymmärryksen löytämistä poliittisten puolueiden, yhteiskunnallisten sidosryhmien, yrittäjien, ammattiliittojen ja kansalaisyhteiskunnan kesken, jotta varmistetaan mahdollisimman suuri onnistumisen mahdollisuus. ETSK katsoo, että EU:n rahastot eivät ole vain lukuja, tavoitteita ja määräaikoja, vaan ne symboloivat sitä, että Euroopan unionilla on yhteinen visio tulevaisuudesta.

Bryssel 23. syyskuuta 2021.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

⁽¹³⁾ Päätöslauselmaesitys parlamentin oikeudesta tiedonsaantiin meneillään olevasta jäsenvaltioiden elpymis- ja palautumissuunnitelmien arvioinnista.

⁽¹⁴⁾ Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistuminen kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien valmisteluun – mikä toimii ja mikä ei? Euroopan talous- ja sosiaalikomitea.